

Povodom 40-godišnjice »Vojnog dela«, savezni sekretar za narodnu odbranu general-pukovnik Veljko Kadijević primio je, 13. decembra 1988, delegaciju »Vojnog dela« koju je predvodio predsednik Saveta časopisa viceadmiral Stane Brovet. Prijemu je prisustvovao načelnik Generalštaba oružanih snaga SFRJ general-pukovnik Stevan Mirković. U delegaciji su bili i načelnik Centra oružanih snaga za strategijska istraživanja i studije »Maršal Tito« viceadmiral Ljubivoje Jokić, članovi Redakcijskog odbora »Vojnog dela« pukovnici Mensur Ibrahimpašić, Radovan Radinović i Đorđe Stanić, glavni i odgovorni urednik pukovnik Jovan Čanak i zamenik glavnog i odgovornog urednika potpukovnik Milan Radovinović.

Delegacija »Vojnog dela« u sastavu: predsednik Saveta časopisa viceadmiral Stane Brovet, zamenik predsednika Saveta general-major Miras Stožinić i glavni i odgovorni urednik pukovnik Jovan Čanak položila je cveće na grob vrhovnog komandanta Josipa Broza Tita.

U okviru obeležavanja ovog značajnog jubileja, Redakcija »Vojnog dela« izdala je svečani broj časopisa (5/88), u kojem je objavila autorske priloge najviših vojnih rukovodilaca i drugih istaknutih saradnika časopisa.

Na svečanoj sednici Saveta i Redakcijskog odbora, održanoj 13. decembra 1988. godine u Domu JNA u Beogradu, načelnik Generalštaba oružanih snaga SFRJ general-pukovnik Stevan Mirković uručio je Nagradu »Vojno delo« za 1988. godinu, koja je ponovo uvedena naredbom saveznog sekretara za narodnu odbranu. Nagrada je dodeljena pukovniku prof. dr Đorđu Staniću za članak Mogućnosti i ograničenja eksperimenata u ratnoj veštini, objavljen u »Vojnom delu« br. 1/88.

U ovom broju donosimo reč saveznog sekretara za narodnu odbranu general-pukovnika Veljka Kadijevića, prilikom prijema delegacije »Vojnog dela«, pozdravnu reč predsednika Saveta časopisa viceadmirala Staneta Broveta na svečanoj sednici, reč načelnika Generalštaba oružanih snaga SFRJ general-pukovnika Stevana Mirkovića, prilikom uru-

čivanja Nagrade »Vojno delo«, obrazloženje Komisije za dodeljivanje Nagrade, koje je dao član komisije pukovnik prof. dr Radovan Radinović i referat glavnog i odgovornog urednika pukovnika Jovana Čanka, podnetog na svečanoj sednici.

FORTY YEARS OF »VOJNO DELO«

On the occasion of 40th anniversary of »Vojno delo«, the Federal Secretary for National Defence, Colonel General Veljko Kadijević, received, on December 13th, 1988, a delegation of »Vojno delo« headed by the chairman of the Council of the magazine Vice Admiral Stane Brovet. The reception was assisted by the Chief of the General Staff of the Armed Forces of SFRY, Colonel General Stevan Mirković. The delegation consisted also by the director of the Centre of the Armed Forces for Strategic Researches and Studies »Marshal Tito«, Vice Admiral Ljubivoje Jokić, by members of the editorial board of »Vojno delo«, colonels, Mensur Ibrahimpašić, Radovan Radinović and Djordje Stanić, with the chief and responsible editor of »Vojno delo«, Colonel Jovan Čanak, and his deputy Lt. Colonel Milan Radovinović.

A delegation of »Vojno delo«, consisting of the chairman of the Council of the magazine, Vice Admiral Stane Brovet, his deputy, Major General Miraš Stožinić, and the chief and responsible editor of the magazine, Colonel Jovan Čanak, laid flowers on the tomb of our late Supreme Commander Josip Broz Tito.

Within the frames of marking this significant anniversary, the editorial board of »Vojno delo« published a festive issue (5/88) in which contributions written by our highest military leaders and other outstanding collaborators of the magazine were published.

At a festive meeting of the Council and Editorial Board of the magazine, held on December 13th, 1988, in the YPA Club in Belgrade, the Chief of the General Staff of the Armed Forces of SFRY, Colonel General Stevan Mirković conferred the »Vojno delo« Reward for 1988 to Colonel Prof. D. Sc. Djordje Stanić, for his article *Mogućnosti i ograničenja eksperimenta u ratnoj veštini* (Possibilities and Limitations of Experiment in the Art of War Domain) published in »Vojno delo« No. 1/1988.

This issue contains the speech of the Federal Secretary for National Defence, Colonel General Veljko Kadijević, when receiving the delegation of »Vojno delo«, the word of greeting delivered by the chairman of the Council of the magazine, Vice Admiral Stane Brovet, the speech of the Chief of the General Staff of the Armed Forces of SFRY, Colonel General Stevan Mirković, the justification of the Committee for conferring the Reward presented by the member of the Committee Prof. D. Sc. Radovan Radinović, Colonel, and the report submitted by the chief and responsible editor of the magazine, Colonel Jovan Čanak, at the festive meeting.

40 ANNEES DE »VOJNO DELO«

A l'occasion du quarantième anniversaire de »Vojno delo« le secrétaire fédéral à la défense nationale le général d'armée Veljko Kadijević a reçu, le treize décembre 1988, la délégation de »Vojno delo« avec à sa tête le vice-amiral Stane Brovet, président du Conseil de la Revue. A cette réception a été présent, également, le général d'armée Stevan Mirković, chef de l'état-major général des forces armées de la RSFY. La délégation a été composée entre autre du vice-amiral Ljubivoje Jokić, chef du Centre des forces armées »Maršal Tito« pour les recherches et les études stratégiques, des colonels Mensur Ibrahimpašić, Radovan Radinović et Đorđe Stanić, membres du Comité de rédaction de »Vojno delo«, du colonel Jovan Čanak, rédacteur en chef et responsable de la Revue ainsi que de son adjoint le lieutenant colonel Milan Radovinović.

Une délégation de »Vojno delo«, composée de: vice-amiral Stane Brovet, président du Conseil de la Revue, général de brigade Miraš Stožinić, président adjoint du Conseil et colonel Jovan Čanak, rédacteur en chef, a déposé une gerbe sur la tombe de Josip Broz Tito ancien commandant suprême des forces armées.

Pour marquer cette importante date jubilaire, la rédaction de »Vojno delo« a publié un numéro de circonstance de cette Revue (5/88) qui contient les contributions autorisées d'éminents responsables militaires et d'autres collaborateurs de la Revue.

A la réunion solennelle du Conseil et du Comité de rédaction, tenue le 13 décembre 1988, au Foyer d'APY de Belgrade, le chef de L'état-major général des forces armées général d'armée Stevan Mirković a remis le Prix »Vojno delo« pour l'année 1988, récompense à nouveau institué par l'ordre du secrétaire fédéral à la défense nationale. Le lauréat de ce prix est le colonel professeur docteur Đorđe Stanić pour son article *Les possibilités et les limites de des expérimentations dans l'art de la guerre*, publié dans »Vojno delo« numéro 1/88.

Dans le présent numéro nous publions l'allocution du secrétaire fédéral à la défense nationale le général d'armée Veljko Kadijević prononcée à la réception donnée à la délégation de »Vojno delo«, le discours d'inauguration à la réunion solennelle prononcé par le président du Conseil de la Revue vice-amiral Stane Brovet, l'allocution du chef de L'état-major général des forces armées de la RSFY, le général d'armée Stevan Mirković, faite lors de la remise du Prix »Vojno delo«, la présentation du rapport de la commission du Prix, faite par le colonel professeur dr. Radovan Radinović, membre de la commission, ainsi que l'exposé relatif à l'activité de la Revue fait par le colonel Jovan Čanak, rédacteur en chef et responsable de la Revue.

40 ЛЕТ „ВОЕННОМУ ДЕЛУ“

По поводу сорокалетия „Военного дела“ союзных секретарь по народной обороне генерал-полковник Велько Кадиевич 13 декабря 1988 года принял делегацию „Военного дела“ во главе с председателем Совета журнала вице-адмиралом Стане Броветом. На приеме присутствовал начальник Генштаба вооруженных сил СФРЮ генерал-полковник Стеван Миркович. В составе делегации были и начальник Центра вооруженных сил по стратегическим исследованиям и изучением „Маршал Тито“ вице-адмирал Любивоје Йокич, члены Редакционной коллегии „Военного дела“ полковники Менсур Ибрахимпашич, Радован Радинович и Джордже Станич, главный и ответственный редактор полковник Йован Чанак и заместитель главного и ответственного редактора подполковник Милан Радовинович.

Делегация „Военного дела“ в составе: председатель Совета журнала вице-адмирал Стане Бровет, заместитель председателя Совета генерал-майор Мираш Стожинич и главный и ответственный редактор полковник Йован Чанак возложили цветы на могиле Верховного главнокомандующего Йосипа Броза Тито.

Отмечая этот значительный юбилей, Редакция „Военного дела“ выпустила торжественный номер журнала (5/88), в котором опубликовала таворские статьи высших военных руководителей и других выдающихся сотрудников журнала.

На торжественном заседании Совета и Редакционной коллегии, проведенном 13 декабря 1988 года в Доме ЮНА в Белграде, начальник Генштаба вооруженных сил СФРЮ генерал-полковник Стеван Миркович вручил Награду „Военное дело“ на 1988 год, которая вновь введена по приказу союзного секретаря по народной обороне. Награда присвоена полковнику проф. д-р Джорджу Станичу за статью *Возможности и ограничения эксперимента в военном искусстве*, опубликованную в „Военном деле“ № 1/88.

В предлагаемом номере публикуем речь союзного секретаря по народной обороне Велько Кадиевича, произнесенную при приеме делегации „Военного дела“, приветственное слово председателя Совета Журнала вице-адмирала Стане Бровета на торжественном заседании, слово начальника Генштаба вооруженных сил СФРЮ генерал-полковника Стевана Мирковича при вручении награды „Военное дело“, обоснование Комиссии в связи с присвоением награды, которое дал член Комиссии полковник проф. д-р Радован Радинович и доклад главного и ответственного редактора полковника Йована Чанака, прочитанный на торжественном заседании.

„Vojno delo” mora još više da doprinosi potpunijem rasvjetljavanju pitanja daljeg razvoja vojne teorije

General-pukovnik *VELJKO KADIJEVIĆ*

Savjetu, Redakcijskom odboru i Redakciji »Vojnog dela«, kao i svim njegovim saradnicima čestitam značajan jubilej — 40-godišnjicu časopisa. Ako bismo davali ocjenu ukupnog djelovanja »Vojnog dela« u ovom periodu, s pravom bismo mogli reći da je ona u cjelini pozitivna i da časopis u svojoj istoriji nije imao uređivačkih promašaja koji bi doveli u pitanje njegovu ulogu koju mu je svojom naredbom o osnivanju definisao maršal Tito.

Časopis je u cijelom periodu izlaženja imao veoma značajnu ulogu u razvoju naše vojne misli i prakse, a i u narednom periodu imaće veoma krupne obaveze. Da bismo te zadatke »Vojnog dela« valjano definisali, neophodno je da se prethodno utvrdi gdje se mi danas nalazimo u sferi vojne misli i u kojem pravcu treba usmjeriti njen razvoj. Osnovni kriterijum prema kome treba upoređivati dostignuća i slabosti u dosadašnjem razvoju vojne misli jeste praksa, odnosno empirijska evidencija o tome šta je do danas u našim oružanim snagama učinjeno konkretno, koja su glavna dostignuća i eventualni promašaji, gdje se danas nalazi koncepcija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i ratna vještina, i kojim putevima krenuti u njihovo osavremenjivanje i dogradnju.

Polazeći od ovih kriterijuma, mogle bi se dati dvije ocjene: (1) koncepcija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite spada u najkrupnija ostvarenja ukupnog društvenog razvoja SFRJ i u toj sferi je bilo najmanje lutanja, upravo zato što se Tito na tom planu mnogo lično angažovao i što nije dozvoljavao da se u tu oblast upliću nekompetentni, i (2) bilo je pokušaja osporavanja i revizije konceptijskih sadržaja i opredjeljenja koje je Tito postavio još u narodno-oslobodilačkom ratu, a koja su u praksi revolucionarne i oslobodilačke borbe empirijski provjerena i potvrđena.

Prvi takav pokušaj uslijedio je poslije rata, kada se pod stranim uticajem nastojalo da se u našem odbrambenom konceptu oma-

lovaži ili sasvim potisne partizanska komponenta, čime bi izgubio narodnorevolucionarni karakter koji ga je činio autentičnim. Konačan raskid sa takvim nastojanjima, uslijedio je krajem 50-tih godina.

Drugi pokušaj, krajem 60-ih godina, bio je sa suprotnih ideoloških pozicija i opredjeljenja. Taj se napad može okvalifikovati kao liberalistički. Njegova suština se ogledala u negiranju uloge JNA kao operativne komponente i udarnog dijela oružanih snaga, a u tom kontekstu negiranje i principa jednostarješinstva kao temeljnog principa vojne organizacije i uloge druga Tita kao vrhovnog komandanta oružanih snaga. Sve je to Tito energično odbio svojim poznatim pismom saveznom sekretaru za narodnu odbranu iz 1970. godine, u kojem je jasno istakao šta je Jugoslavenska narodna armija, kakva je njena doktrinarna i politička uloga i zašto je ona kao operativna komponenta udarni dio oružanih snaga.

Veoma je značajno pitanje kako dalje razvijati našu vojno-teorijsku misao uopšte, a samim tim i koja su težišta u angažovanju »Vojnog dela«. S tim u vezi, mislim da je programska orijentacija časopisa dobra. Posebno je važno da se pri izboru prioriteta i težišta intelektualnog angažovanja i promišljanja problema razvoja naše vojne teorije i prakse moraju uporedo uzimati u obzir dva veoma složena kriterijuma: (1) kriterijum najtežih uslova u kojima bi se zemlja mogla naći, pa prema tome treba usmjeriti naše razvojne planove i ukupno jačanje odbrambeno-samozaštitne moći; (2) kriterijum najvjerovatnijeg oblika ugrožavanja naše bezbjednosti i nezavisnosti, a to su svakako neki od oblika vojnog intervencionizma po tipu sukoba niskog intenziteta, uz nastajanje vanrednih prilika izazvanih unutrašnjom društvenom krizom i djelovanjem unutrašnjeg neprijatelja.

Drugim kriterijumom se ne dovodi u pitanje modelovanje naše doktrine, teorije ratne vještine i oružanih snaga na osnovu prvog kriterijuma, već on nalaže potrebu da se u njihovu strukturu ugrade tako fleksibilna rješenja koja će moći da odgovore na izazove po oba navedna kriterijuma.

Danas, naša vojna nauka težišno treba da bude angažovana na iznalaženju valjanih teorijskih odgovora na nove izazove koje pred odbranu zemlje postavlja ukupni svjetski razvoj, posebno stanje i tendencije u razvoju vojnog faktora. A ti izazovi koje nameće vojni faktor po vremenu su sve učestaliji, a po dubini promjena sve veći i složeniji. Treba očekivati da će ti izazovi biti stalni u smislu njihovog javljanja, ali će intenziviranje opasnosti varirati zavisno od stanja odnosa u širem i užem okruženju i stanja unutrašnjih druš-

tvenih odnosa. To, praktički, znači da u procesu ugrožavanja naše bezbjednosti i nezavisnosti neće biti dužih prekida, pa neće biti ni dovoljno vremena da se to sve mirno prati i teorijski uopštava na način koji praktikuje razvijeni naučnoistraživački i teorijski postupak. Odgovor na te nove izazove moramo davati po metodi *sinteze* opštih teorijskih pogleda u okviru koncepcije opštenarodne odbrane i vrlo konkretnih opredjeljenja na planu teorije, doktrine i sistemskih rješenja, kao optimalne odgovore na konkretne uticaje tehničko-tehnološkog razvoja.

Jedno od bitnih aktuelnih pitanja daljnjeg razvoja naše vojne doktrine i ratne vještine jeste da li danas imamo odgovore na izazove koje postavlja doktrina »vazdušno-kopnene bitke« i slične konvencionalne doktrine koje su u upotrebi u savremenom vojnom faktoru. Kada je riječ o opštim opredjeljenjima, te odgovore imamo, ali u konkretnom smislu moramo mnogo toga dalje razvijati i inovirati. Recimo, kombinovana operacija u kombinovanom obliku oružane borbe dovoljan je okvir i u strategijskom i u operativnom, pa čak i u taktičkom smislu — za nova konkretna promišljanja svih problema koje našoj doktrini i teoriji nameće razvoj vojnog faktora, prije svega u oblasti tehnike i tehnologije. To traži kontinuitet u razvoju vojnoteorijske misli kako nas praksa i njene potrebe, koje se vrlo brzo nameću, ne bi zaskočile. Upravo na planu kontinuiteta u razvoju vojne teorije mi ne postizemo rezultate koji se od nas traže. Kada se taj problem analizira, uočavaju se dvije opasnosti koje nam realno prijete. *Prva* se sastoji u tome da, povučeni novim izazovima koje nam nameće vojni faktor, zapostavimo fundamentalno što već sadrži naša koncepcija opštenarodne odbrane i na njoj zasnovana vojna doktrina i teorija i sve aplikacije koje smo, na tim osnovama, ostvarili u razvoju našeg odbrambenog i vojnog sistema. *Druga* opasnost je suprotna od prve, a sastoji se u tome da se zadovoljimo fundamentalnim opredjeljenjima sadržanim u koncepciji i apliciranih na doktrinu i odbrambenu organizaciju, a da zapostavimo i potpuno zanemarimo potrebu da na stručan način stalno odgo-varamo, kako na ranije postavljena pitanja i probleme tako i na nova koja se javljaju na osnovu razvoja relevantnih činilaca koji uslovljavaju naše odgovore i naša rješenja. Na dnevni red moramo postaviti pitanja kako postojeća fundamentalna opredjeljenja, sadržana u našoj koncepciji, ratnoj vještini i vojnoj doktrini, dalje dograđivati i u teorijskom i u praktičnom smislu, jer njihovo nerješavanje može biti jedna od glavnih kočnica našeg daljnjeg razvoja.

Kontinuirani razvoj naše vojne teorije i njena optimalna aplikacija na konkretna rješenja najšire odbrambene i vojne prakse umnogome zavise od kadra kojim raspolazemo i koji ćemo ubuduće osposobljavati, ali i od organizacije rada u toj oblasti. Jedan od uspješnih modela organizovanja naučnog rada i njegovog spoja sa praksom mogao bi biti slijedeći: (1) da se odgovarajuća uprava Generalštaba kadrovski osposobi za sintezu teorije i prakse, tj. da svoje praktično djelovanje na planiranju razvoja i upotrebe oružanih snaga mnogo snažnije i sa više umijeća, nego što je to do sada činila, zasniva na rezultatima naučnoteorijskog i naučnoistraživačkog rada; (2) da se u Centru oružanih snaga za strategijska istraživanja i studije »Maršal Tito«, pored manjeg broja istraživačkih zadataka koji imaju fundamentalno značenje za razvoj vojne teorije, planiraju i realizuju tzv. primjenjena istraživanja i studije onih strategijskih problema naše odbrane koji su u datom vremenu naročito aktuelni. Na taj način bismo obezbijedili spoj teorije i prakse, i to na dva nivoa. Prvo, u istraživačko-studijskom radu Centra i, drugo, u djelovanju uprave Generalštaba, gdje bi se postigla potpuna aplikacija rezultata istraživanja i studija.

U sistemu takvog naučnoistraživačkog i studijskog rada, »Vojno delo« ima dvostruku ulogu: *prvo*, da podstiče, animira i okuplja stvaraoce na polju vojne teorije i ratne vještine na tematske rasprave, »okrugle stolove« i diskusije na kojima će se razmjenjivati mišljenja i iskustva, i da tako doprinosi da se pojedina pitanja potpunije, dublje i svestranije rasvjetljavaju i, *drugo*, da bude i transmisija od stvaralaca do čitalaca i korisnika rezultata naučnih istraživanja i teorijskih promišljanja problema i pitanja opštenarodne odbrane i ratne vještine. U kontekstu doprinosa »Vojnog dela« potpunijem rasvjetljavanju pitanja i problema daljeg razvoja vojne teorije, mogućna su, dozvoljena, pa i poželjna nova nestereotipna promišljanja, makar i odudarala od univerzalnog načina i sistema mišljenja, uključujući i lutanja i teorijske promašaje koji bi izazivali stvaralačke polemike. Takva promišljanja ne mogu imati negativne političke implikacije niti konotacije.

Naša vojna nauka, pa time i »Vojno delo«, ima veoma važan zadatak da raspravi problem odnosa marksizma i savremene vojne misli, jer sve što smo na tom planu dali, sa časnim izuzecima, uglavnom nije dostojno marksističke misaone tradicije, a još manje marksističke dijalektičke metode. Glavna lutanja, zablude, manipulacije i teorijske greške posljedica su shvatanja da se u izričitosti iskaza klasične marksističke teorije (Marks, Engels, Lenjin) mogu naći

stavovi koji su primjenjivi i koji se mogu aplicirati na savremene vojne sisteme. Brojne su i nesagledive štetne implikacije takvog opredjeljenja, kako na savremenu vojnu misao tako i na praksu odbrambenog i, uže, vojnog organizovanja i djelovanja. Marksov pogled na svijet, odnosno njegov metod, ima svoje nezaobilazno mjesto i u savremenoj vojnoj sferi. Ali, u Marksovoj teoriji nema konkretnih odgovora na pitanja vojnog sistema i, stoga, treba ga promišljati, odnosno vojni sistem u njegovoj optimalnoj varijanti treba sagledavati uvijek na temelju svestrane analize konkretne društvene stvarnosti. Tito je uzor kako se na jedino pravi stvaralački način primjenjuje duh tog marksističkog pogleda na svijet i marksističkog dijalektičkog metoda na vojni sistem u ratu i u miru. Naša razmišljanja i priprema za narednu tematsku raspravu moraju biti usmjereni upravo tako kako nas je učio Tito i njegovo djelo.

„Vojno delo” je neprekidno bilo na tragu Titove vojnorevolucionarne misli i dela

Viceadmiral STANE BROVET

Četrdeset godina razvoja i delovanja časopisa »Vojno delo« uistinu je veoma dug period, gotovo koliko i razvoj slobodne socijalističke Jugoslavije. To je period u kojem je, posle izvojevanje slobode, izvršena obnova i izgradnja porušene zemlje; to je vreme uvođenja i razvoja samoupravljanja; razdoblje burnog materijalnog, kulturnog, političkog i svestranog razvoja svih naših naroda i narodnosti i Jugoslavije kao njihove zajedničke domovine; vreme snažne međunarodne afirmacije Jugoslavije i njene politike nesvrstavanja koja je nadrasla granice naše zemlje i konstituisala se kao autentični politički pokret svetskih razmera; to je vreme u kojem smo na osnovama iskustava iz narodnooslobodilačkog rata pod vođstvom druga Tita izgradili i u praksi realizovali celovitu koncepciju opštenarodne odbrane i društvene samozaštite sa oružanim snagama kao njenom okosnicom. Takav odbrambeno-samozaštitni sistem osigurao nam je najduži period mira u novijoj istoriji naših naroda.

U tom burnom vremenu najdubljih društvenih i civilizacijskih preobražaja našeg društva, te izgradnje tom društvu primerene koncepcije i sistema opštenarodne odbrane, »Vojno delo« je bilo ne samo nepristrasna hronika bitnih zbivanja u nas i u svetu od značaja za odbranu i razvoj oružanih snaga već i podstrekač starešinskog kadra naše armije na teorijsko osvetljavanje svih fenomena primene sile u međunarodnim odnosima i traženje praktičnih rešenja za uspešno suprotstavljanje kako klasičnoj oružanoj agresiji tako i svim drugim vidovima otvorene ili prikrivene agresije. S tim u vezi može se bez dvoumljenja reći da je »Vojno delo« tokom 40 godina svoje istorije dalo dragocen doprinos na polju izgradnje vojne nauke, utemeljenja i razvoja naše autentične vojne misli i izgradnje naše osobene vojne doktrine.

Posebno želim da istaknem činjenicu da je »Vojno delo«, od osnivanja do danas, bilo neprekidno na tragu Titove vojne i ukupne revolucionarne misli i dela. Kao posebna ostvarenja »Vojnog dela« mogu se smatrati objavljivanje brojnih izvornih dela Josipa Broza

Tita, kao i tekstova domaćih i stranih autora o Titu i njegovom delu. Tome, svakako, treba dodati i činjenicu da je »Vojno delo« jedino vojno glasilo, a izgleda i jedini časopis u zemlji koji je imao čast da dobije intervju od Tita i da sa samog izvora dobije poticaje i usmerenja za svoje delovanje.

U ovom svečanom trenutku treba istaći i to da »Vojno delo« u svojih 40 godina izlaženja nikada nije doživelo ozbiljnije izdavačke promašaje koji bi doveli u pitanje njegov naučnoteorijski dignitet ili programsku i idejnu usmerenost. Bez sumnje, to služi na čast i svim redakcijskim kolegijumima koji su ga uređivali, ali i mnogobrojnim autorima kojima je »Vojno delo« ustupalo svoje stranice. Među njima su bili najjemenitniji kreatori naše posleratne vojne misli, proslavljeni ratni komandanti i najviši vojni rukovodioci naših oružanih snaga. »Vojnom delu« čini izuzetnu čast što je misli i ideje, poruke i iskaze tih ljudi preko svojih stranica posredovalo do naše naučno-stručne javnosti i starešinskog kadra naše armije. Mnogi od tih istaknutih autora i danas su sa nama, pa im se u ime Saveta časopisa srdačno zahvaljujem, sa željom da i dalje nastave saradnju sa »Vojnim delom«.

Na kraju, bez namere da sintetizujem ukupni doprinos »Vojnog dela« u njegovoj 40 godina dugoj istoriji želim da konstatujem činjenicu da je časopis sve vreme bio u središtu naše vojnoteorijske misli, da je svojim ukupnim delovanjem stalno inicirao aktivnosti koje su bile neposredno u funkciji daljnjeg jačanja naše odbrambene moći, a širenjem tematskog polja na sve oblasti društvenog života postao je opštejugoslovensko glasilo za pitanja odbrane i zaštite. To je i dugoročna orijentacija časopisa, a buduća zbivanja u međunarodnim odnosima, tehničko-tehnološki razvoj, promene u strategijama i doktrinama oružanih snaga, te daljnji razvoj našeg društva i koncepcije opštenarodne odbrane biće novi izazovi za našu vojno-naučnu misao i »Vojno delo«. Svakako da će sadašnji i budući kolegijalni organi i redakcija časopisa istrajavati na takvoj orijentaciji, ali im je pri tome neophodna svesrdna pomoć saradnika, pa se nadam da ona i ubuduće, kao i do sada, neće izostati. Samo na taj način »Vojno delo« će moći da ostvari nove teorijske prodore u izgradnji naše vojne misli.

Znanjem moramo pokrenuti i ubrzati naš razvoj

General-pukovnik STEVAN MIRKOVIĆ

Pridružujem se brojnim čestitkama »Vojnom delu« povodom 40-godišnjice njegovog pokretanja. To je period u kojem se zgusnulo veoma bogato iskustvo u dinamičnom razvoju u svim oblastima našeg društvenog života. Časopis »Vojno delo« intenzivno je živio sa tim društvenim menama, beležio ih i u njima aktivno učestvovao, dajući zapažen doprinos utemeljenju i razvoju naše vojne nauke i prakse.

I ovaj današnji čin dodele Nagrade »Vojno delo« za najbolji publicistički rad, koji je u protekloj godini objavljen na stranicama ovog časopisa svedoči o tome da se »Vojno delo« istinski nalazi u samom središtu naše vojnoteorijske misli. Ako bismo ukupnu produkciju »Vojnog dela« u protekloj godini i autorske radove koji su bili u konkurenciji za ovogodišnju Nagradu »Vojno delo« shvatili kao neku vrstu reprezentativnog uzorka naslova i tema kojima se časopis bavi, uočili bismo dve bitne karakteristike tematske orijentacije časopisa. *Prva*, vojna nauka i teorija ratne veštine, te teorija odlučivanja bili su težišni sadržaji na stranicama ovog časopisa, i *druga*, praktično-doktrinarna pitanja svestrane borbene izgradnje oružanih snaga i drugih elemenata sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite bila su slabije zastupljena, manje nego što su to zahtevale aktuelne potrebe modernizacije oružanih snaga. Smatram da bi Redakcija u tom pravcu morala ispoljiti jači uticaj. A mogućnosti za to nisu male. Spomenuću samo neke: (1) putem ispitivanja javnog mnjenja čitalaca treba ustanoviti njihovo interesovanje, tematske prioritete, ukupnu čitanost »Vojnog dela« i njihov uticaj na našu ukupnu odbrambeno-samozaštitnu i vojnu izgradnju; (2) idući u susret potencijalnim saradnicima, redakcijski kolegijum — neposredno ili pomoću svojih unapred pripremljenih saradnika, treba da organizuje obilaske komandi i štabova oružanih snaga, visokih vojnih škola i školskih centara, da putem razgovora animira te saradnike za sve oblike saradnje, od autorske koja je najvažnija ali i recenzentsko-redaktorske i uopšte vođenja uređivačke

politike, i (3) treba razmotriti i osmisлити celoviti program »pridobijanja« za saradnju što većeg broja mlađih saradnika, i to po mogućnosti što više iz trupe i iz prakse. Pri tome ne mislim da saradnici »Vojnog dela« treba da budu pretežno iz trupe, to ne bi bilo ni prirodno, jer je bavljenje vojnom teorijom pitanje talenta, interesovanja i opšte osposobljenosti i iskustva za tu vrstu posla, ali isto tako treba biti svestan činjenice da nije dobro da se »Vojno delo« isključivo oslanja na saradnju tzv. teoretičara od zanata već treba nastojati da se postigne ravnoteža teorijskog i praktičnog i njihovo međusobno dijalektičko prožimanje.

Veoma mi je drago što smo ponovo od ove godine ustanovili Nagradu »Vojno delo«. Ovogodišnjem laureatu ovog visokog priznanja, pukovniku profesoru dr Đorđu Staniću, srdačno čestitam sa željom da i njemu i drugim saradnicima »Vojnog dela«, naročito mlađima, ova nagrada bude podstrek za nova pregalaštva i nove teorijske prodore. S tim u vezi želim da istaknem i to da se već nekoliko godina oseća izvesna kriza u pogledu novih i originalnih teorijskih promišljanja problema ratovodstva i ratne veštine kao centralnog teorijskog područja vojne nauke. To stanje bez sumnje ilustruje i nedodeljivanje Nagrade »22. decembar« za oblast ratne veštine za prošlu godinu. Mislim da nedostaje radova iz oblasti ratne veštine u užem smislu tih reči, a i kada ih ima svojim kvalitetom teško mogu podneti teret koji bi im nametnula ta ugledna nagrada. Zato smo prinuđeni da to priznanje dodeljujemo ili delima koja su na granici ratne veštine i drugih nauka ili, pak, da ga ne dodeljujemo. »Vojno delo« i u tom pogledu može i treba da ima pokretačku ulogu i to tako što će biti tribina na kojoj će budući laureati Nagrade »22. decembar«, pre svega mlađe starešine, sondirati i proveravati svoje osnovne ideje koje bi im kasnije služile kao okviri za ozbiljnije i kompleksnije tematske studije iz ratne veštine. Iskreno se tome nadam i u tom smislu časopisu želim puno uspeha.

Još nešto moramo imati u vidu kada je u pitanju vojnoteorijski rad. Na ovakvim svečanostima obično ističemo da ćemo nauci i teoriji posvećivati ubuduće više pažnje, da ćemo je vrednovati adekvatno ulozi koju nauka i naučni rad treba da imaju u razvoju našeg društva, njegove odbrane i oružanih snaga. Na žalost, gotovo da se redovno ostaje samo na deklaracijama, pri čemu nam nauka služi kao dekor ili kao alibi za neke promašaje. Mora nam biti jasno da je u celom razvijenom svetu nauka odavno postala prvorazredna proizvodna snaga. Mi znanjem moramo pokrenuti i ubrzati naš razvoj, inače će nas pregaziti vreme. Bili smo svetska avangarda po

mnogim zamisljima i rešenjima, a da bismo održali taj korak sa svetom i vremenom u kojem živimo, znanju i kreativnim i sposobnim ljudima moramo posvećivati više pažnje u svakom pogledu. Ne mislim samo na materijalno davanje, mada i o tome treba voditi računa, jer ako bismo sudili prema materijalnim efektima ovih nagrada — i Nagrade »Vojno delo« i Nagrade »22. decembar« — videli bismo da o toj strani ovog problema uopšte ne vodimo računa. Mislim, zapravo, na kompleksno vrednovanje teorijskog i naučnog rada, počev od osmišljenog okupljanja mladih talenata, njihovog pravovremenog osposobljavanja za tu vrstu delatnosti, povremenog okupljanja na tematske rasprave na kojima bi oni prezentovali vlastita dostignuća ili izlagali vlastite teorijske preokupacije, sve do njihovog funkcionalnog (ne samo organizacijskog) okupljanja i angažovanja na obradi i oblikovanju pojedinih teorijskih, doktrinar-nih i sistemskih rešenja iz domena raznih oblasti ukupne borbene izgradnje naših oružanih snaga. Uveren sam da nam kompletan sistem angažovanja nauke i naučnog rada na poslovima izgradnje oružanih snaga nije dobar, da smo inače njegove oskudne kapacitete rascepkali i da to moramo uvezati, ukрупniti, sa jasno utvrđenim prioritetima i jačim povezivanjem naučnoteorijskog rada sa operativnim potrebama Generalštaba i Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. Ne mislim, pri tome, da nauka i teorija moraju da služe praksi, već da joj prednjače i da joj osvetljavaju puteve, kako to inače čini teorija u najboljem smislu tih reči.

Smatram da je »Vojno delo« i do sada uspešno ispunjavalo tu svoju plemenitu ulogu i želim da ubuduće to čini još uspešnije na dobrobit časopisa i njegovog ugleda u našoj i svetskoj javnosti i na dobrobit naših oružanih snaga i naše vojne teorije.

Još jednom vas sve skupa najsrdačnije pozdravljam. Savetu i Redakcijskom odboru i saradnicima »Vojnog dela« čestitam ovaj značajan jubilej, a pukovniku dr Đorđu Staniću ovo veliko priznanje koje mu je odati dodeljivanjem Nagrade »Vojno delo«, sa željom da iduće godine konkurencija za Nagradu bude mnogo veća.

Nagrađeni rad — značajan doprinos izgradnji metodologije ratne veštine

Pukovnik prof. dr RADOVAN RADINOVIĆ

Komisija u sastavu: general-major Miraš Stožinić, predsednik, general-major Angel Ončevski, pukovnik Radovan Radinović, kapetan bojnog broda Vlastimir Tasić i potpukovnik Milan Radovinović, imenovana radi pripreme predloga za ovogodišnju Nagradu »Vojno delo«, pregledala je i proučila sve članke koji su objavljeni u »Vojnom delu« br. 5 i 6/87. i br. 1, 2, 3 i 4/1988. godine, kao i predloge koje su predlagači za Nagradu »Vojno delo« poslali Redakciji časopisa. Temeljito su razmotreni svi predlozi, recenzije članaka koje su pripremane prilikom njihovog objavljivanja u »Vojnom delu«, kao i mišljenja članova komisije o svim predloženim člancima.

Vrednovanje članaka za Nagradu »Vojno delo« komisija je obavila imajući u vidu nekoliko kriterijuma. *Prvo*, korespondentnost tematike i sadržaja članaka sa problematikom kojom se težišno bavi ovaj opštevojni teorijski časopis. *Drugo*, broj čitalaca i njihova struktura koji se potencijalno mogu pojaviti kao korisnici predloženih tekstova, a to praktički znači nivo teorijske i praktične aktuelnosti članka. I, *treće*, dubina promišljanja i naučna zasnovanost, te naučnoteorijski doprinos svakog od predloženih članaka razvoju vojne nauke i prakse. Svakako, to je bio i najvažniji kriterijum vrednovanja svih prispelih predloga. Polazeći od ovih kriterijuma, a na osnovu sadržaja obrazloženja predloga od ustanova predlagača, vrлина i nedostataka istaknutih u recenzijama, pripremljenim prilikom objavljivanja članaka u »Vojnom delu« i usmeno izraženih mišljenja svakog od članova komisije, komisija je načelniku Generalštaba oružanih snaga SFRJ predložila jednoglasno da Nagradu »Vojno delo« za 1988. godinu dodeli pukovniku prof. dr Đorđu Staniću za članak *Mogućnosti i ograničenja eksperimenta u ratnoj veštini*. Pri tome se rukovodila sledećim elementima:

— *prvo*, sadržaj članka se u celini odnosi na ratnu veštinu kao jezgro vojne nauke koja predstavlja centralno tematsko područje kojim treba da se bavi »Vojno delo« kao opštevojni i teorijski časopis;

— *drugo*, autor je na originalan i produbljen teorijski način izložio vlastito poimanje svih nesporazuma i dilema vezanih za pitanja mogućnosti primene eksperimenta u istraživanjima u ratnoj veštini i učinio je to uvažavajući maksimalno sve dosadašnje naučne doprinose što je doprinelo da njegov tekst bude u potpunosti zasnovan na relevantnim naučnim saznanjima. Komisija je posebno visoko vrednovala autorova upozorenja na sva ograničenja i domašaje eksperimenta kao egzaktnih metode istraživanja u specifičnom determinističkom sklopu kakav vlada u oružanoj borbi kao predmetu istraživanja ratne veštine, o čemu inače dovoljno ne vode računa neka dosadašnja zalaganja za širu primenu egzaktnih metodologije u istraživanju pojava oružane borbe;

— *treće*, ovim svojim radom autor je dao značajan doprinos izgradnji metodologije ratne veštine kao već tradicionalno deficitarne spoznajno-teorijske discipline u okviru naše vojne nauke u najširem značenju tih riječi.

Komisija je izrazila žaljenje što se dodjeljuje samo jedna nagrada, jer je u postupku pripreme ovoga predloga visoko vrednovala i ostalih sedam prispelih predloga, a posebno članke pukovnika prof. dr Milovana Stojiljkovića i potpukovnika mr Siniše Borovića *Primena Bajesovog odlučivanja pri analizi borbenih situacija i izboru odluka*, pukovnika prof. dr Mensura Ibrahimpašića *Ideja kao društvena pojava i naoružani narod*, pukovnika mr Dušana Višnjića *Opservacija nekih značajnijih teorijsko-metodoloških problema ratne veštine* i pukovnika mr Momira Madžića *Primena novih tehnologija u doktrini vazdušno-kopnene bitke*. Pored navedenih bili su predloženi još i tekstovi *Vazdušni desant u vazdušno-kopnenoj bici* autora pukovnika Stojana Jovića, *Obaveštajna delatnost u funkciji obezbeđenja od iznenađenja* autora pukovnika Seada Hadžovića i *Distanciona dejstva — realnost ili (i) fikcija* autora pukovnika mr Dušana Višnjića. Očito je da je komisija imala zadovoljstvo, a i delikatnu obavezu da između više veoma uspehlih članaka odabere, prema utvrđenim kriterijumima, članak koji je najvredniji i da ga načelniku Generalštaba predloži za nagradu. Nadamo se da će Nagrada pukovniku Staniću i njegovom članku biti podsticaj drugima, pre svega mlađim autorima, da svojim priložima nastave da izgrađuju metodologiju naše ratne veštine.

Četiri decenije u osnovnim tokovima naše vojne nauke

Pukovnik JOVAN ČANAK

Na današnji dan navršava se četrdeset godina redovnog izlaženja i delovanja časopisa »Vojno delo«, što je dugo vremensko razdoblje, dugo koliko i jedan ljudski radni vek. Pokrenuo ga je vrhovni komandant oružanih snaga i ministar narodne odbrane, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, u godini istorijskoj i sudbonosnoj za našu slobodu i dalji sopstveni put razvoja našeg društva. Osnivanje časopisa »Vojno delo« označava, u stvari, početak ostvarivanja Titove ideje o razvijanju sopstvene vojnorevolucionarne misli mladog socijalističkog društva. Ideja je operacionalizovana u Naredbi o osnivanju časopisa, u kojoj je Vrhovni komandant jasno definisao ulogu i zadatke časopisa, odnosno odredio fizionomiju i osnovni pravac njegovog razvoja i delovanja. Prvi čovek naše revolucije, Vrhovni komandant oružanih snaga u ratu i u miru, inspirator i kreator strategije narodnooslobodilačkog rata i njemu primerene ratne veštine, odredio je »Vojnom delu« ulogu opštevojnog teorijskog časopisa koji će unapređivati našu vojnonaučnu misao, doprinositi usavršavanju vojnih znanja i podizanju nivoa idejne svesti starešina naše armije. Posebno je značajan Titov izričiti zahtev časopisu da deluje na unapređenju naše vojnonaučne misli, što znači autentične i autonomne vojne nauke i ratne veštine, zasnovane na iskustvima iz narodnooslobodilačkog rata, odnosno odbacivanje svih stranih doktrinarnih i teorijskih modela koji su nam se u to vreme nudili. U kontekstu ukupnih zbivanja s kraja četrdesetih godina to je, u suštini, značilo proširenje antidogmatskog stanovišta i na vojnu sferu.

Na osnovu kratke teorijske elaboracije Titove zamisli o pokretanju opštevojnog teorijskog časopisa, može se reći da je »Vojno delo« nastalo kao izraz potrebe našeg samostalnog puta u izgradnji socijalističkog društva i da je njegovo pojavljivanje bilo jasan pokazatelj čvrstog opredeljenja za samostalan put u razvoju naše vojne nauke i odbrambene prakse.

Makar i letimična analiza članaka prvih brojeva »Vojnog dela« otkriva nam sa kakvim su entuzijazmom, razumevanjem i odluč-

nošću dojučerašnji ratnici prionuli na ostvarivanje ideje svog vrhovnog komandanta. Već u prvim godinama izlaženja, »Vojno delo« je počelo da donosi originalne poglede na probleme unapređivanja vojne teorije i prakse, otvarajući se za sve stvaralačke uticaje i izrastajući u sve uticajniiji činilac našeg odbrambenog organizovanja. Tako je na stranicama časopisa počela da se rađa nova, samosvojna revolucionarna vojna misao. Pokazalo se da su Titovi ratnici spremni i sposobni ne samo da jurišaju i brane krvlju stečenu slobodu i nezavisnost već i da tumače, uopštavaju i obrazlažu doživljenu ratnu praksu i anticipiraju ratovodstvo i ratnu veštinu, do tada nezabeležene u istoriji vojne nauke. Tako su naznačili i izgradili marksistički utemeljen i našim uslovima i potrebama primeren teorijsko-metodološki pristup razvoju naše vojne nauke u celini, posebno ratne veštine. Time je izgrađena i fizionomija časopisa, kao glasila kritičke vojnorevolucionarne misli. S obzirom na te činjenice, može se opravdano ustvrditi da je »Vojno delo« od početka ostvarivalo namenjenu ulogu, i to višestruko: *prvo*, postalo je tribina oko koje su se okupljale najkreativnije snage i radoznalci na polju vojnog stvaralaštva i, preko njega, uticali na osnovne tokove i procese u razvoju naše vojne nauke i doktrine odbrane, dajući svemu tome osoben pečat i doprinos; *drugo*, posredstvom »Vojnog dela« negovana je ta nova revolucionarna vojna misao, a time je postajala dostupna i svim njenim poklonicima. Ona je ubrzo postala preovlađujući način mišljenja i delovanja mladog starešinskog kadra, a »Vojno delo« svojevrsna škola tog novog mišljenja; *treće*, časopis je izrastao u veoma aktivnog posrednika i tumača najvrednijih dostignuća u oblasti ratne veštine i ratne tehnike u svetu. Tako je našu vojnonaučnu misao i vojnu praksu podveo pod stroge svetske kriterijume, doprinoseći podizanju vrednosnih sudova naših dostignuća na viši nivo.

Izlazeći pune četiri decenije i sledeći Titovu osnovnu strategijsku ideju, »Vojno delo« je imalo relativno stabilnu strukturu, koja je sinteza kriterijuma i neophodnih zahteva, vodeći neprekidno računa o potrebi vremena u kojem izlazi i uslovima u kojima deluje.

Na stranicama »Vojnog dela« ukupno je objavljeno oko 5.000 članaka i drugih priloga, obima većeg od 100.000 stranica, odnosno oko 6.500 autorskih tabaka, iz čega proizlazi da je časopis u 40-godišnjem periodu »proizveo« više od 150 tomova, sa oko 77.000 štampanih stranica. Ako se ima u vidu da se radi o svojevrsnoj tematskoj biblioteci, na čijim su stranicama zabeležene ideje i stavovi

najkreativnijih snaga i najeminentnijih ličnosti iz Armije i društva, koje su značajno usmeravale i određivale naš vojnoodbrambeni praktični, teorijski i doktrinarni razvoj, dobija se celovitija slika o ukupnoj produkciji »Vojnog dela« u minulom periodu. Nju su dosadašnje redakcije sabrale u 40 veoma obimnih tomova prema godinama objavljivanja, tako da predstavlja svojevrсну teoriju koja ima i svoju tematsku određenost i sadržajnu pripadnost, ali i unutrašnju logičku i teorijsku koherentnost.

»Vojno delo« je svoje stranice ustupalo najeminentnijim predstavnicima naše i svetske vojne misli i prakse, kao i autorima iz drugih naučnih oblasti čije je stvaralaštvo značajno za ukupnu odbrambenu teoriju i praksu. Bez namere da se detaljnije analizira struktura autora, značajan je podatak da su se kao autori u »Vojnom delu« u minulom periodu pojavljivali: 48 komandanata armija ili starešina toga ranga, svi posleratni načelnici Generalštaba i svi dosadašnji savezni sekretari za narodnu odbranu i 228 generala, odnosno admirala, što od ukupnog broja autora čini oko 10 odsto. U njihovim radovima uglavnom su problematizovana aktuelna pitanja teorije i prakse našeg odbrambenog organizovanja i razrađivani i tumačeni bitni teorijski i doktrinarni stavovi. Time je potencirana i njihova vrednost i teorijska i praktična aktuelnost. Ako bi se podaci o autorima sagledavali u okviru njihove naučno-disciplinarne i organizacijsko-funkcionalne pripadnosti, uvidelo bi se da su u časopisu sarađivali eminentni predstavnici svih struka, ugledni profesori univerziteta, akademici, visoki rukovodioci odgovarajućih resornih organa federacije, predsednici Predsedništva SFRJ i Predsedništva CK SKJ, te da je »Vojno delo« dobijalo ekskluzivne intervjue od uvaženih i uglednih inostranih predstavnika — vojnih i civilnih — koji su po raznim osnovama boravili u našoj zemlji. Dalja analiza strukture saradnika ukazuje na to da su u proteklih 40 godina interesovanja časopisa bila raznovrsna i raznorodna, što potvrđuje njegovo opredeljenje da u izboru pitanja i problema svoje tematske orijentacije ne ispusti ništa od onoga što je bilo relevantno za izgradnju opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, naše ratne veštine i oružanih snaga. Na taj način, časopis je stalno osiguravao i visoki teorijski nivo priloga i autora i, što je osobito bitno, odgovarajući stepen društvene i vojne aktuelnosti, tako da su prilozi koji su objavljivani na njegovim stranicama gotovo uvek bili u samom središtu stručno-teorijskih, doktrinarnih i sistemskih interesovanja.

Posebnu čast »Vojnom delu« i svim njegovim dosadašnjim redakcijama čini objavljivanje 38 autorskih radova Josipa Broza Tita i oko 115 priloga naših i stranih autora o Titovom revolucionarnom stvaralaštvu. Povodom Titove smrti štampano je i posebno, vanredno izdanje »Vojnog dela«, u kojem je, u prilogima najuglednijih vojnih i drugih stvaralaca, sagledavan i prezentiran Titov doprinos utemeljenju i izgradnji naše vojne nauke i odbrambeno-samozaštitne prakse i marksističke vojne misli uopšte.

Osim toga što je na svojim stranicama objavljivao studije, eseje, naučne, stručne i druge priloge, časopis »Vojno delo« je bio i neposredni pokretač brojnih tematskih rasprava i organizator »okruglih stolova«, na kojima su začete ili razrađivane mnoge ideje i opredeljenja koja će kasnije postati sastavni i nezaobilazni deo naše vojne teorije, doktrine i prakse. S obzirom na to da je takvih naučnih tribina bilo više od 20, pomenućemo samo neke, koje za našu vojnu nauku i doktrinu imaju izuzetan značaj.

Početkom 60-ih godina časopis je inicirao raspravu o vojno-naučnom radu, s posebnim osvrutom na njegovu organizaciju, metodologiju i praktičnu realizaciju u našim oružanim snagama. Ta rasprava se, bez sumnje, pozitivno odrazila na ukupno stanje te izuzetno značajne delatnosti u nas, što se pokazalo krajem 60-ih i početkom 70-ih godina, kada je na rezultatima i idejama pokrenutim u toj raspravi održan naučni simpozijum o vojnoj nauci, koji je dao snažan impuls razvoju naše vojne nauke i vojnonaučnog rada.

Krajem 70-ih godina »Vojno delo« je organizovalo dvodnevnu tematsku raspravu o nekim problemima vezanim za inoviranje *Strategije oružane borbe*, što je bilo nametnuto sve učestalijim promenama u tehničko-tehnološkom i drugim relevantnim faktorima koji utiču na oblikovanje vojnostrateške koncepcije. Jedno od osnovnih pitanja koje se postavilo bilo je pitanje kategorijalnog sistema naše vojne doktrine, pomoću kojeg je trebalo uopštiti, objasniti, pa i anticipirati sve nove pojave i promene u okviru tzv. vojnog faktora savremenog sveta. Pokretanjem te rasprave časopis je potvrdio da neprekidno vodi računa o potrebama vremena, a rezultati rasprave su, nesumnjivo, doprineli razjašnjavanju nekih spornih pitanja i problema teorijskog zasnivanja naših doktrinarnih opredeljenja.

»Vojno delo« je organizovalo još dve izuzetno značajne tematske rasprave: *Specijalni rat kao supstitucija oružane agresije* i *Tehničko-tehnološki razvoj i odbrambene pripreme društva*. One su za

ukupno delovanje časopisa na izgradnju naše vojnoteorijske misli ne samo značajne već i veoma ilustrativne. Naime, »Vojno delo« je nastojalo da raspravom o navedenim problemima odslika fenomenologiju savremenih svetskih političkih procesa i rata i ukaže na sve oblike ispoljavanja sile u međunarodnim odnosima. Tim pitanjima »Vojno delo« je i ranije posvećivalo pažnju, ali sve istaknutije mesto specijalnog rata i tehničko-tehnološkog faktora u okviru savremenih strategija dominacije zahtevalo je njihovu dalju i produbljeniju analizu i razradu. Time je časopis bitno uticao na formiranje svesti i teorijskog i stručnog znanja svojih čitalaca o tim fenomenima.

Međutim, na osnovu letimičnog uvida može se zaključiti da je »Vojno delo« neprestano širilo svoje tematsko područje i da je tematika časopisa sve raznovrsnija i sveobuhvatnija. Na to su uticali, pored ostalog, razvoj koncepcije i sistema odbrane i zaštite i saznanja i uverenja da se naša strategija mora tretirati kao kompleksni sistem koji sačinjavaju svi elementi društvene moći. Stoga su u časopisu sve više, s pravom, dobijali mesto i teorijski sadržaji koji rasvetljavaju razne društvene, tehničko-tehnološke i druge strane strategije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Proces podruštvljavanja odbrambeno-zaštitnih poslova, koji u celini karakteriše naš odbrambeni razvoj tokom 70-ih i početkom 80-ih godina, uticao je na to da je poslednjih godina tematika iz oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite bila široko zastupljena na stranicama časopisa. Zbog toga se moglo učiniti da »Vojno delo« preferira opšta pitanja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, a da zapostavlja problematiku ratne veštine kao težišne oblasti kojom treba da se bavi. Međutim, objektivne analize pokazuju da je tematika »Vojnog dela«, i sadržajno i metodološki, pretežno u okvirima težišnih pitanja i problema pripremanja i vođenja oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu, što je osnovno predmetno područje ratne veštine, pa i časopisa. Savet, Redakcijski odbor i Redakcija časopisa »Vojno delo«, pri kreiranju programske orijentacije i uređivačke politike, i ubuduće će se držati tih orijentira, vodeći računa o tome da se ne ode u drugu krajnost — da časopis ne ostane u okvirima uže vojnostručne problematike, čime bi bila zanemarena društvena suština naše vojne teorije i doktrine, odnosno njihova društvena uslovljenost.

»Vojno delo« je uvek nastojalo da na svojim stranicama razvija kritičku misao i polemiku, polazeći od toga da se borbom mišljenja i argumentovanim sučeljavanjem stavova mogu ostvariti dublji teo-

rijski prodori, odnosno da se može doći do boljih praktičnih rešenja. To potvrđuje i podatak da je na stranicama časopisa objavljeno oko 170 kritičkih i polemičkih priloga, koji se, prema aktuelnosti problema, metodološkoj i teorijskoj zasnovanosti stavova, mogu svrstati među njegova značajnija ostvarenja. Trudićemo se i ubuduće da okupljamo intelektualne radoznalce, stvaralački nezadovoljne postignutim, spremne i odvažne da se bore za istinito sagledavanje problema vojne nauke i prakse, ne ustručavajući se da na argumentovan način iskažu i vlastiti kritički sud sa konstruktivnim namerama — unapređenje teorije i prakse.

Kada je reč o saradnicima — autorima, sada smo u periodu smene generacija. Naime, iz Armije odlaze ratne generacije koje su u protekle četiri decenije imale glavnu reč u razvijanju naše vojne misli i izgradnji sistema odbrane. Po njihovom odlasku iz Armije kao da je nastala izvesna praznina, jer se »Vojno delo« poslednjih godina suočava sa problemom stagniranja i oskudice priloga upravo iz generacije mlađih saradnika. To se, pre svega, odnosi na saradnike iz trupe, od taktičkog do operativno-strategijskog nivoa. Stoga naponi Redakcije u narednom periodu moraju biti usmereni i na poboljšanje neposredne komunikacije sa čitalaštvom, na animiranje potencijalnih saradnika u jedinicama i komandama, na pobuđivanje njihovih interesovanja za pojedine teme i tematske oblasti iz okvira programske orijentacije časopisa i na pomoć mlađim saradnicima i saradnicima iz trupe u obradi i verifikaciji priloga, i drugo. Svakako, i dalje će najviše autora biti iz visokoškolskih i naučnih ustanova, te iz organizacijskih jedinica Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu i Generalštaba oružanih snaga SFRJ, jer ta saradnja proizlazi iz prirode njihovih poslova. Međutim, »Vojno delo« će nastojati da u narednom periodu objavljuje, više nego do sada, priloge u kojima se uopštavaju bogata iskustva iz rada komandi, štabova i jedinica oružanih snaga, jer jedino je ispravan put do istine ako se u saznavni proces uključi i praktično iskustvo, i to kao saznavna građa i kao kriterijum prema kojem se upoređuje istinitost ostvarenih teorijskih saznanja.

U ovoj prilici nije moguće celovitije elaborirati sve naredne zadatke i osnovna tematska usmerenja časopisa. Ali, što je najbitnije, postoji jasna dugoročna orijentacija, koja se zasniva, pre svega, na našim osnovnim konceptijskim i doktrinarnim stavovima i opredeljenjima za odbranu i zadacima koje je »Vojnom delu« i vojnoj nauci i publicistici postavio drug Tito. To implicira zahtev da »Vojno delo« u tretiranju svih pitanja razvoja naše vojne misli mora

polaziti od savremenih uslova u međunarodnim odnosima i tendencija njihovog razvoja, kao i osnovnih obeležja našeg unutrašnjeg razvoja. U vezi s tim, časopis će nastaviti s praksom sveobuhvatnog izučavanja problema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, s težištem na razvoju naše ratne veštine.

O ukupnim dostignućima »Vojnog dela« i njegovom doprinosu razvoju naše vojne misli i prakse svakako je najmerodavniji sud njegovih čitalaca. Časopis je za svoj rad dobio značajna priznanja, koja mu je dodelio vrhovni komandant oružanih snaga i osnivač časopisa Josip Broz Tito. To su: *Orden za vojne zasluge sa velikom zvezdom* — 1968. godine, povodom 20-godišnjice, i *Orden Narodne armije sa lovorovim vencem* — 1978. godine, povodom 30-godišnjice izlaženja. Brojna su i druga priznanja, među kojima *Velika plaketa Jugoslovenske narodne armije*, koju je časopisu dodelio savezni sekretar za narodnu odbranu, povodom 25-godišnjice izlaženja. Bez sumnje, i to su svedočanstva o ulozi i doprinosu »Vojnog dela« razvoju naše vojnonaučne misli i prakse odbrambenog organizovanja.

Za časopis »Vojno delo« značajna je i činjenica da se razmenjuje sa 12 najpoznatijih svetskih vojnih časopisa iz sedam zemalja koje imaju razvijenu i priznatu vojnu misao. A to znači da »Vojno delo« ima i međunarodni renome. I u pogledu štampe, likovne i tehničke obrade, te načina uobličavanja rukopisa i publikacije u celini časopis odgovara svetskim standardima. U vezi s tim, od 1986. godine u časopisu se objavljuju rezimea i sadržaj na engleskom, francuskom i ruskom jeziku, čime je inostranom čitaocu omogućeno praćenje objavljenih radova.

Rezultatima koje je »Vojno delo« postiglo značajno je doprinosila svestrana podrška i pomoć najviših vojnih rukovodilaca, koji su saradnjom i rešavanjem aktuelnih problema uticali na njegov ukupni razvoj i afirmaciju. U tome su značajnu ulogu imali i saveti časopisa, čiji su dosadašnji predsednici bili visoki vojni rukovodioci i poslenici pisane reči: Nikola Pejnović, Ilija Radaković, Rade Suša, Georgije Jovičić i Stane Brovet.

Sadašnja generacija urednika »Vojnog dela« zadivljena je delom prethodnih generacija urednika i saradnika koji su stvorili pouzdan oslonac za dalja pregnuća i dostignuća. Stoga, s posebnim uvažavanjem, navodimo imena dosadašnjih glavnih i odgovornih urednika: Đoko Jovanić, Dušan Kveder, Milutin Šušović, Veljko Kadijević, Milisav Nikić, Mihajlo Brajović, Teodosije Parezanović, Mihajlo Vučinić i Miraš Stožinić. Njima, koji su svojevrsta živa

istorija časopisa, dugujemo posebnu zahvalnost što su deo sebe ugradili u ugled i autoritet časopisa. Na žalost, među živima više nisu Dušan Kveder i Teodosije Parezanović, kao ni prvi predsednik Saveta časopisa Nikola Pejnović, pa se njih s posebnim pijetetom sećamo i odajemo zahvalnost za sve ono što su učinili za razvoj »Vojnog dela«. Zahvalnost dugujemo i pojedincima i institucijama, koji su u dugoj istoriji časopisa »Vojno delo« na bilo koji način bili njegovi saradnici i time doprineli njegovoj afirmaciji.